СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 245. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця, 17-го грудня 1943. No. 245. Jersey City, N. J., Friday, December 17, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СТРАЙК ЗАЛІЗНИЧНИКІВ ПІД НОВИЙ РІК

КЛІВЛЕНД (Огайо). — В історії Америки щойно втрете залізничі робітники приготовляють загальний страйк операційних службовців. Тут на нараді представників залізничих службовців, зорганізованих в юніях, званих братствами, запала ухвала вийти на страйк 30. грудня 1943. р., щоб у той спосіб скріпити свої домагання за підвишку платні на 30 відсотків. Акцію за цю підвишку розпочали вони ще в січні біжучого року, возилися з цею справою, куди лише було можна, аж остаточно вирішили загальним голосуванням по місцевих відділах, що треба взятися за загальний залізничий страйк. Краєва Рада Посередництва негайно підняла цю справу і запросила представників братств та представників залізничих підприємств, щоб усі вони, як інтересовані в цьому руху, зійшлися на нараду в понеділок 20. грудня для зарадження небезпеці.

МЯСО ПАЙКУЮТЬ, А ПРИПАСИ ГНИЮТЬ.

НЮ ЙОРК. — Торговці мясом пустили сильну атаку на урядовців зприводу пайкування мяса для родин у часі, коли воно гниє в урядових складах. Щоб найти зараду на таку аномалію, переводить леґіслятива стейту Ню Йорку прилюдне переслухання в стейтовім будинку в місті Ню Йорку. Предсідник товариства продавців мяса з осідком у Філядельфії, Джордж А. Кейсі, вийшов з пропозицією, щоб залишити пайкування мяса урядом на два тижні і випродати населенню припаси без пайкових значків, бо інакше повстане велитенська шкода. Колиб Бюро Адміністрації Цін приняло цю мораторію, мясо булоб продаване по цінах, назначених бюром.

НЕМА ГОРІВКИ, БО ВЕЛИКІ ТОРГОВЦІ Її СХОВАЛИ

НЮ ЙОРК. — Хоч з цілого краю приходять вісти про нагромадження великих припасів горівки по приватних складах, то Стейтова Влада над Лікерами прийшла до висновку, що в Ню Йорку це надуживання найбільше замітне і тому ця влада перевела слідство. Стейтова Влада загрозила тим, що ховали припаси, що при найближчім відновленню дозволу на продаж („лайсенс") алкогольних напитків, стейтове бюро зверне увагу на таку поведінку і відмовить віднови лайсенсу тим, кого приловить на такій практиці.

ЗАРІБКИ ЮНІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ЖЕБРАКІВ.

НЮ ЙОРК. — „Федерація калік і неспосібних до праці", заінкорпорована в стейті Ню Йорк, утримує два бюра. Одно під ч. 163 при Вест 57. вулиці в Ню Йорку, друге під ч. 47 Савт Оксфорд Стріт у Бруклині. Із цих бюр виходить денно по 80 до 100 ніби-калік на збірку гроша для утримування калік та неспосібних до праці. Генеральний прокуратор стейту Нейтаніел Голдстін провірив не лише діяльність, але й фонди цієї федерації і найшов таке: Федерація не утримує нікого із призбираних фондів, крім отих штучних калік, що їх висилає по жебру. Організація стоїть під диктатурою трьох людей, що її основали, а це: Роберта Д. Бостера, Михайла Бертера і Ралфа Райса. Усі вони були покарані за фахове жебрацтво. А приходи цієї оригінальної юнії прошаків доходять річно до $200,000. На підставі таких інформацій генеральний прокурор домагається, щоб уневажнити чартер цієї федерації.

ПЕДАГОГИ ПРОТИ ФЕДЕРАЛІЗУВАННЯ ВИХОВАННЯ ВЕТЕРАНІВ.

ШІКАГО. — Плян президента Рузвелта, щоб повертаючим з війни ветеранам виплачувати підмоги з федеральних фондів на шкільну освіту та на фахове вишколення, стрінувся з гострою критикою 2,000 падагоґів, що зібралися тут на конвенції Американського Виховного Товариства. Вони ухвалили віднестися до конгресу з пропозицією, щоб стейти та мунісипали могли дістати контролю над таким вишколенням ветеранів, бо інакше воно перейде під цілковиту контролю федеральної влади. Зчасом федеральна влада може дійти до великих впливів на цілість виховання в Злучених Державах, а щоб цьому перешкодити, конвенція вислала домагання до сенатської комісії, щоб в згаданому законопроєкті пороблено відповідні застереження.

ФАБРИКА ВИБУХОВИХ МАТЕРІЯЛІВ РАФІНУЄ ҐАЗОЛІНУ.

САН ФРЕНСИСКО. — Майже упродовж однієї ночи фабрика Стендард Ойл Компані, що досі виробляла вибухові матеріяли для вжитку армії, перемінилася у спеціяльну дистилярню сто-октанової ґазоліни, яка тепер заступає давнішу ґазоліну, але удосконалена спеціяльним процесом на 75 відсотків. В той спосіб фабрика пішла на зустріч домаганням уряду, щоб збільшити продукцію сто-октанової ґазоліни для вжитку американських бомберів.

Забезпека проти нападу німецьких ракетів

ВАШИНГТОН. — Німецькі боєві літаки, знадоблені ракетами, були страшною загрозою для 8. Американської Повітряної Армії не лише тому, що американські літаки виконували наїзди в білий день, але теж тому, що німецькі ракетові літаки летять скорше на 50 до 70 миль на годину від американських бомбовиків. Тепер вже придумано способи, як тримати під контролею цю німецьку небезпеку, як про це висловився на пресовій конференції віцепрезидент Боин Еркрафт Компані, Волвуд Е. Біл, що саме вернувся з Европи. Американці сфотографували розбиті німецькі ракетові літаки і відкрили їх систему. З такими даними можна було придумати і зарадчі способи — сказав Біл. Ці способи вже випробовано і вони тепер в загальнім ужитку.

ЗА ЗАТРИМАННЯ ВОЄННИХ ЗАВОЮВАНЬ АМЕРИКОЮ

ДІТРОЙТ. — Як американське „Вірую" подав полковник Роберт Р. МкКормик, видавець газети Шікаго Трибюн, потребу затримання в руках Америки деяких американських завоювань з часів теперішньої війни. Він подав такі три конечности: 1. Затримати всі острови, що їх Америка добуде від японців; 2. затримати всі повітряні бази, які Америка збудувала в часі війни; 3. дорогою міжнародних договорів забезпечити Америці право літати у всі сторони світу, де лише захочемо. Щойно після такої забезпеки американських прав, можна журитися про забезпеку і добробут для цілого світу. — При цій нагоді МкКормик висловив свої погляди на намічену організацію світового тіла для забезпечення миру. Він не вірить у таку організацію, бо вона, як показується на прикладі Ліґи Націй, не дістане щирої підтримки від держав у страху, щоб вона не стала світовим над-урядом над незалежними державами.

СЕНАТ СТРИМУЄ АВАНС ДЛЯ ҐЕН. ПАТОНА

ВАШИНГТОН. — Сенатська Комісія для Військових Справ рішила стримати хвилево передбачуваний аванс для ґен. Джорджа С. Патона за те, що він ударив американського вояка на лікуванню у шпиталі в Африці. При дебаті піднесено те, що ґен. Патон міг допуститися ще й інших надужить і тому треба заждати, аж ціла поведінка цього генерала буде провірена.

Іден заповідає близьку інвазію Европи

ЛОНДОН. — Британський секретар заграничних справ Антоні Іден заявив у британськім парляменті, що Аліянти плянують уже в найближчім часі велику атаку на европейський континент та що для неї Аліянти сконцентрують усі сили, на які вони здібні.

Підчас тої самої парляментарної дебати Іден заявив, що ні в Каїрі ні в Тегерані не зроблено ніякого тайного договору та запевнив послів, що „наші російські аліянти видно приписують велике значення американському й британському бомбардуванню Гітлерової Европи". Аліянти певно будуть вести такі бомбардування в переконанню, що вони скорочують війну.

Серед оплесків послів заявив Іден, що Британія, Америка й Росія найшли багато основ для співпраці, хоча до конференції мало людей цього сподівалося.

Цікаві річи про становище Британії розкрив Іден про Італію. Він казав, що британський уряд ніколи не говорив, що король Віктор Емануель або маршал Бадоліо мають лишитися. Мовляв, британський уряд думає, як тільки край успокоїться, переконатися, кого саме хоче народ.

Він розкрив теж, що від травня Британія посилала правильно допомогу партизанам Броза Тіта.

У ЛОНДОНІ ЗЇХАЛАСЯ „ЕВРОПЕЙСЬКА ДОРАДНА КОМІСІЯ"

ЛОНДОН. — Тут відбула своє перше засідання встановлена на московській конференції „Европейська Дорадна Комісія". Америку представляє в ній амбасадор Винант, Британію сер Стренґ, а Росію амбасадор Ґусев. Комісія не подає до публичного відома своїх рішень.

Догадуються, що між першими справами, які прийдеться вирішувати цій комісії, буде питання східних границь Польщі. Хотіли би цього поляки, але Росія ще видно вважає цю справу чисто нутрішнім питанням Росії.

Польський кабінет відбув сесію в справі зближення до Росії. Антоні Іден заявив у парляменті, що британський уряд витає чеськословацько-советську угоду.

РИМ — МІСТОМ ПОСТІЙНИХ НІЧНИХ МОРДІВ

МАДРИД. — З Італії приходять сюди вісти, що Рим перемінився на місто постійних нічних саботажів та мордів. Багато людей, за якими шукає поліція й Ґестапо, криється в старинних підземних печерах, катакомбах, у котрих скривалися перші християни перед переслідуваннями жорстоких поганських цісарів. Ґестапо стягає всіх мужчин від 18 до 55 літ на примусові роботи в німецьких фабриках.

НАЗИВАЮТЬ КОРОЛЯ ПЕРЕШКОДОЮ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

НЕАПОЛЬ. — Італійський Комітет Національного Визволення, котрий представляє шість італійських більших нефашистівських партій, видав публичну заяву, в котрій домагається уступлення італійського короля Віктора Емануеля з престолу, бо він, мовляв, є головною перешкодою для відродження держави.

ВЖЕ НЕ БУДЕ БІЛЬШЕ ЛІТАТИ! — Це японський літак, що перевозив японські сили на Тараву, а зістав зістріляний американськими маринарами, які йому по розбиттю приглядаються. Це певне, що вже не буде більше на японських услугах!

БАЗИ КІРОВА Й ЧЕРКАС ЗЛУЧЕНІ

ЛОНДОН. — Червона армія злучила свою базу коло Черкас з базою коло Кірова в один 250 миль довгий фронт. Кромі цього червона армія заняла кільканацять місточок у закруті Дніпра й кілька заселених місцевостей на полудне від Малина на Київщині. Хоча німці стягають на цей фронт далі великі резерви повзів, червона армія держиться на цілій лінії.

Червона армія прогнала вже німців з більшої частини правого берега Дніпра. Німці доходять до Дніпра тільки на просторі від гирла ріки на північ до Нікополя аж по Запоріже, далі від Черкас до певного пункту на полудне від Києва, а наконець на Білорусі від Орші до Жлобина.

Німецькі донесення говорять знову про велику російську офензиву на півночі, в напрямі границі Литви, але московські звідомлення про це ще далі нічого не згадують. Німці говорять про 16 хвиль атаків і хваляться, що вони їх усіх видержали.

ВЕЛИКИЙ ЛЕТУНСЬКИЙ РЕЙД НА ГРЕЦІЮ.

АЛЖІР. — Понад триста американських літаків, базованих в Італії доконало великого рейду на три летунські майдани в околиці грецької столиці Атен та на грецький порт коло Атен, Пірей.

Трицять пять німецьких літаків вилетіло на стрічу цій ескадрі американців, котрі зострілили з них 12, та ушкодили багато інших.

НІМЦІ ХВАЛЯТЬ ЦІЛЬНІСТЬ БОМБАРДУВАНЬ.

ВАШИНҐТОН. — Команда німецької повітряної фльоти переслала ґенералови американського летлетництва Ікерови ґратуляції за те, що підчас американського рейду на Реґенсбурґ американці поцілили в одному блоку фабрики, що займали його три роги, а виминули бомбами четвертий ріг, на котрому стоїть шпиталь. Команда признається, що вона не знає, як американці могли це зробити.

АЛІЯНТСЬКІ ЛЕТУНИ ПОМАГАЮТЬ ПАРТИЗАНАМ

КАЇРО. — Югославські партизани при допомозі аліянтських літаків завдали німцям поважний удар в околиці дальматійського міста Зари й рівночасно заняли назад адрійський остров Уляно, що лежить проти Зари. З того воєнні обсерватори роблять висновок, що Тіто робить зусилля розбити німецькі заходи зізолювати його в Дальматії.

Вони сподіваються, що операції маршала Тіта дістануть поважну піддержку з боку советської військової комісії, що приїзджає в ту околицю, та від аліянтських місій при ньому.

ҐІНДУСЬКІ ВІЙСЬКА ЗАНЯЛИ КАЛЬДАРІ В ІТАЛІЇ.

АЛЖІР. — Британійська восьма армія злучила до купи дві бази на лівому березі ріки Моро та заняла важне стратеґічно Кальдарі. Кальдарі заняли в нічнім нападі ґіндуські війська.

На американському секторі погода дещо поправилася, але воєнні операції ще далі обмежалися до діяльности патруль.

СТО ЛІТАКІВ БЄ ПО БАЗІ НА НОВІЙ БРИТАНІЇ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Великі й середні американські бомбовики збомбардували ворожі позиції в Араві, на Новій Британії, скинувши на нього найбільший ладунок бомб, який досі возила якаnебудь виправа бомбовиків на Пацифіку.

Араве має велике мілітарне значення як база японських барж. Американські літаки, котрих було понад сотка, скинули на Араву 356 тон вибухових матеріялів. Шкоди зроблено поважні.

Літаки американської воєнної фльоти заскочили на морю один ворожий кружляк коло Кавієнґу, на Новій Ірляндії, і скинули на нього дві бомби по 1,000 фунтів.

ПОГОДА ОСЛАБЛЮЄ БОРОТЬБУ МІЖ ГРЕКАМИ.

КАЇРО. — Доносять з Греції, що боротьба між грецькими фракціями майже зовсім завмерла. Приписують це в значній мірі погоді, котра цього року гірша, ніж була колинебудь за памяти живучих людей. Побоюються, що як погода поправиться, кервава міжпартійна боротьба знову розгориться.

НІМЦІ ВІДБИРАЮТЬ ІТАЛІЇ ПІВДЕННИЙ ТИРОЛЬ.

За заподанням італійської радіової стації „Вільна Італія", німецький уряд прилучив до Німеччини Альто Адідже, себто південну частину австрійського Тиролю, котрий по першій світовій війні признано Італії й де фашистівський уряд повів безоглядну кампанію за італійщення німців. Тепер німці проголосили цю територію частиною Німеччини й поменували для кожної місцевости урядовців з націстичної партії. Італійську газету, що її видано в околиці, закрито, а інші італійські газети не пускаються. Книгарні дістали приказ виставляти на продаж тільки німецькі книжки, а в театрах виставляють тільки німецькі фільми.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

КУДИ ВІТЕР ВІЄ

Хоча підписання чеськословацько-совєтського пакту було заповіджуване від кількох місяців, воно найшло негайний широкий відгук так серед тих, що до нього причетні безпосередно, як і серед тих, що до нього має тільки посереднє, більше або менше далеке, відношення.

Щодо перших, то замітним треба признати і уступи тексту договору й промов державних провідників, виголошених при нагоді його підписання, що виразно признають ціллю договору спротив німецькому „натискови на схід". Є це немовби воскресення негативного боку ідеї панславізму й немовби запрошенням до подібного союзу всіх тих держав, що чуються загрожені німецьким „напором на схід". Цим звертається в і с т р я чеськословацько-совєтського договору проти Німеччини, а тим самим Чехословаччина й совєтський союз немовби відвертають це вістря від совєтського союзу, куди його пробують навернути проєктовці різних протиросійських державних федерацій.

Нема сумніву, що чеськословацько-совєтський союз є ударом у всі пляни створення так званого санітарного кордону проти совєтського союзу. З приступленням Чехословаччини до союзу з Росією шанси зорґанізовання такого протисовєтського союзу зо сусідуючих з Росією держав поважно слабші. Орґанізувати тепер протибольшевицький санітарний кордон могли би хіба подальші великі держави. З тих держав Франція, що досі перед вела в таких плянах, не всилі сама себе боронити, а Британія й Америка тепер на таке певно не пішли би. Вже саме підписання чеськословацько-совєтського договору вважають доказом, що на нього згодилися Америка й Британія, бо певно Чехословаччина не важилася би робити такий договір проти волі Америки й Британії. Зрештою не виключено, як каже відома зо свого знання міждержавних умовин американська журналістка Ан О'Гер МекКормик, що на останніх трьох конференціях американський і британський уряди схилилися поважно до поглядів совєтського уряду.

Здається, що цей зріст совєтських впливів у аліянтських кругах добачують і поляки, коли, як каже лондонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" Джейм Рестон, серед польського уряду на вигнанню наростає переконання, що не варта Польщі задля східних границь наражатися на ворожнечу совєтського союзу. Можливо, що не поляки дійшли до такого переконання самі своєю головою, а таке становище їм радять заняти їх приятелі в Лондоні, вказуючи їм на наслідки непримирного становища до Росії; тільки через уступство щодо границь можна нині польському урядови на вигнанню добитися яких-таких ґарантій. Збоку Росії, кажуть, теж ідуть до поляків певні пропозиції, бож Росії теж варто забити ще дальший клин у пляни федерацій проти себе на свій бік Польщі — хочби ціною територіяльних уступок.

Югославська містерія

(Образ політичних відносин на Балкані: як вони повставали, переміняли́ся і що з цього може повстати в будуччині).

(Докінчення)

Дещо з страхіть.

В книжці Адаміка, як уже згадувано, є повно описів кривавих сцен, згадок про масові розстріли, чи вбивства одиниць. Вони часто обвиті романтикою до такої міри, що читачеви важко визнатись, де є границя між дійсністю і фантазією автора.

Є, наприклад, опис як націсти повісили Мілорада Стосіча, а під трупом помістили такий напис: „Та словенська безрога діяла проти Райху". А наділі було так, що Стосіч „признався" німцям, що це він убив німецького вояка. Ось тим хотів він вирятувати десять невинних закладників, що їх Ґестапо мало за це вбивство повісити. Та, як потім стверджено, то Мілорада навіть не було тої ночі в тій місцевости, де вбито німецького вояка. Як німці про це дізнались, розстріляли ще десять осіб. Виявилось теж, що Мілорад був самітний та хотів пожертвувати себе за десять інших, що були семейні. Ті, за яких він себе пожертвував, вправді спаслися, бо втікли в гори, але згинули за них інші, як тільки виявилось, як це все сталося.

Замітне й те, що коли іде про нарід, то виходить, що він властиво помагав усім, що бються з наїздниками, не зважаючи, чи вони називаються четніки, партизани, чи інакше.

Або звернім увагу на сцену в Краґуєвац, де німці зігнали 7,000 людей, між ними професорів, суддів, адвокатів, кельнерів, студентів, артистів, а теж і священиків; самих мужчин в віці від 50 до 15 років. Держали їх вкупі на площі цілу ніч, окруживши військом і машиновими крісами. А над раном нещасні жертви чують, як німецький командант питає своїх уставлених у ряд вояків, хто з них зголошується добровільно до виконання екзекуції в відплату за те, що вбито 10 німецьких вояків, а 26 ранено.

Ніхто з вояків не зголошується, а один підофіцир заявляє офіцирови: „Я не можу того виконати. Це не є війна. Роби зі мною, що хочеш".

Його відпроваджують, і як подає очевидець, правдоподібно розстрілюють.

Потім приказ тим, що обслугували машинові кріси. Окружених починають ділити на гурти по сорок.

Згідно з оголошеним німецьким розпорядженням можна було розстріляти за вище згаданих вбитих і ранених німців — 2,300 осіб. І їх стільки розстріляли. Та потім дано наказ далі стріляти. Дальших жертв уже не раховано. Кажуть, що всіх розстріляно тоді біля 4,500 осіб.

Можна собі легко уявити, які там мусіли відбуватись нелюдські сцени!

Теж обраховано, що при тих людях, що їх помордували, мусіло бути до чотирьох міліонів динарів готівкою, яку націсти забрали, а з якої потім офіцири „подарували" для бідних міста 250,000 динарів...

Або берім для іншого прикладу вбивство о. Лямберта Ерліха, католицького священика й університетського професора, словінського визначного діяча, якого „ліберальні кола" вважали таким клерикалом, що не-клерикалів вважав комуністами. Вбили його на порозі церкви партизани і оголосили летючками від імені „Фронту Визволення Словенії", що вбито „провідного зрадника словінського народу" і т. д.

В подібний спосіб, подає Адамік, вбито в 1942 році, ще інших 13 священиків.

Або ще таке: перед д-ром Марком Натлахеном, адвокатом і останнім ґубернатором Словенії до приходу німців, зявляються два молоді священики з поручаючими листами. В моменті, коли Натлахен читав листи, вони витягають револьвери, вбивають його і втікають. Очевидно, що це не були священики, а тільки перебрані в священичі одяги партизани. Знов поручаючі листи були нічим іншим, а тільки присудом смерти, виданим Виконним Комітетом Визвольного Фронту Словенії з підписом Бориса Кідріча, секретаря.

Та ці останні образи, це вже картини з братовбивчої боротьби. Вияснити будь яку з них, значить писати довгу статтю.

У всі ті сучасні страхіття вплітає Адамік окремими уступами минуле Сербії, з славним Косовим Полем і геройським Лазарем, з довгою турецькою неволею, чи бунтом проти турків Кара-Джорджі, що спасає себе втечею до Росії. А далі другий бунт проти турків (1815 року) Мілоша Обреновіча, що то замордував Кара-Джорджу, як повернув з Росії та ще вислав його голову султанови на знак згоди... Росія, не зважаючи на це вбивство, допомогла Мілошови добути самоуправу спід Туреччини, а знов від Британії купив собі Мілош титул наслідного князя. Ось так і повстала завзята і кривава боротьба між двома династіями — Караджорджевічами і Обреновічами — хоч Мілош Обренович перед самою смертю „покаявся", бо вибудував церкву над гробом з а м о р д о в а н о г о ним Кара Джорджі...

Або історія з королем Александром і Драґою, вдовою по бідним залізничім урядовці, що довший час жила з цього, що „продавала свою вроду". Чи не сором на королівськім дворі! Та російський цар глядів ласкаво, бо Александер був за Росією. І вже булоб дійшло навіть до цього, що булиб Драґу приняли на царськім дворі; але тайна поліція донесла, що Александер і Драґа довго не вдержуться на престолі... Поліція в Петербурзі добре знала, що буде на них замах. І внедовзі обидвоє вбито, згідно з заговором групи офіцирів. Ось так прийшов кінець Обреновічам. На престолі засів Петро Караджорджевіч, демократ, а навіть републиканець.

Повернув отже старий рід, якому властиво належався престіл. Та скоро по нім диктатура — Александра, обвинуваного за вбивство в югославськім парляменті славного хорватського селянського провідника Степана Радіча. А далі — зріст підпольної орґанізації „Усташі" з Павелічом і Кватерніком на чолі та їх пляни вбити Александра.

Ось стара жінка зізнає на сповіди, що їй передбачилось, що вбють короля. Повідомляє теж Александра, який обдаровує її, хоч який скупий, великою сумою гроша. Схвильований навіть задумує з народом погодитись і залишити диктатуру. Навіть астролоґ заповідає йому близький кінець. Та проте іде до Франції, змушений обставинами, в надії, що там порадять йому, як завести демократичне правління (це цілком певне — пише Адамік). А потім відплив до Марсилії й як висів на сушу, смерть від пострілів македонського терориста Ґеоргієва, що співпрацював з Усташі і Павелічом.

Та чому не було відповідної охорони, коли Югославія і Англія її домагались від Франції? На те відповідає Адамік так, що нема сумніву, що високі урядовці тайної французької поліції співпрацювали з аґентами Гітлера і Мусолінія і улекшили Ґеоргієви атентат...

Життя Александра, пише Адамік, було життям ґенґстера, а його смерть була вислідом „міжнародного ґенґстеризму", в якому кожний з учасників мав свої власні ультра-націоналістичні цілі.

Подібне до українського життя.

Багато місця призначено в книжці Адаміка тим провінціям, де жили хорвати, словінці, серби ще під Австрією до її розпаду, чи там під Мадярщиною. Виринають тут так добре вірні українцям постатті як от о. Антона Корошеца, довголітнього провідника словінців в австрійськім парляменті. Пригадується боротьба, подібна до словінської чи хорватської, яку вели українці в Австрії, обороняючись від польського натиску та добуваючи більше політичних прав. А сербський вплив був подібний в ідеальному значінню до цього, який мала наддніпрянська Украіна на галицьких українців, очевидно з тою великою різницею, що Україна була поневолена і під Москвою, а Сербія самостійною державою. Але змагання до обєднання, чи до соборности, було подібне, коли іде про саму ідею.

Та була (і далі є!) теж і велика різниця. Бо полудневі словяни вважали Росію спасителькою словян, а український нарід, відчуваючи те спасення на своїй шкурі, глядів на це іншими очима. І не можна надивуватись, чому ось такі як Адамік, що прослідили словянський рух в Австрії, так мало знають про справжнє відношення Росії до словянства. А скільки то добра вони зробилиб, якби це дійсно пізнали! Тоді відношення урядових кол сербів, чи там пансербів, до хорватів і словінців, яке Адамік так гостро критикує, булоб нічим у відношенню царату до українського народу, чи Совєтів до України. Цеж люди гинули в Україні міліонами — з політичних мотивів пануючої Москви.

Очевидно, що ніхто так добре не відчуває, що це є диктатура як український нарід. І певно ніхто з українців не стане по стороні такого режіму, що грубою силою і насильством „обєднував" братні народи, як це робила Сербія з хорватами і словінцями. Але треба розуміти і український нарід, коли він протестує проти таких обєднувань! А коли „реакціонери" типу „балканського лиса" Миколи Пашіча, чи такі „клерикали" як Антін Корошец, на думку Адаміка заскоро зліпили Югославію і через те довели до диктатур, розєднання і братовбивчої боротьби, то щож доперва говорити про заскоре обєднування різних народів Совєтами! А цього якось не добачується, а навпаки, це таке обєднання ставиться за приклад...

Чому згадуємо за це?

Бо є на те поважні причини. Припустім, що з подіями в Югославії було й є так, як пише Адамік, себто, що „непоінформовані й реакційні американці в департаменті стейту і поза ним помагали здушувати правдиві події або їх іґнорували" і тому не подавали правдивих вістей про партизанський рух. Але тепер уже подають тих вістей повно. Тепер партизани всюди горою. Вони перемогли. І то перемогли при помочі Росії.

А що далі?

Боїмось, що готов ще прийти такий час, що Адамік знайдеться у такому положенню, що як простудіює те, що буде діятись з новою владою чи з совєтизацією, яку він заповідає, то возьметься писати нові книжки про нову траґедію, ще страшнішу від тої, яку його нарід досі переживав. На ньому спочиває тепер величезна відповідальність подбати ще й зі свого боку, щоби так не сталося. А як це йому вдасться, то тим зробить величезну прислугу свому рідному краєви, а посередно й українському народови, що досі випивав гірку чашу горести від „союзів" і совєтизацій.

Усе це відібється, очевидно, й на цілій европейській структурі. А як, це щойно покажеться. Наразі вся ця югославська справа є ще таки далі — містерією. (Кінець).

Як поляки апелюють до українців...

ЛОНДОН, (ОНА). — „Дзенік Польскі" доносить, що п о л ь с ь кий радіопромовець виголосив з тайної радіостації „Світ" ось таку промову до українців:

Сьогодні — у віці великих подій, кождий є ковалем своєї долі і від нас залежатиме щастя прийдешніх поколінь. Теперішня хвиля вимагає єдности в бою і праці. Ворожі чинники це розуміють і роблять все можливе, щоб нас розділити. Український нарід, котрий зазнав так багато розчаровань, а котрому німці в цій війні так багато обіцяли і нічо не дали, стоїть сьогодні на роздоріжжі. Український нарід терпить так само як і польський. Анархія переслідує українців до такої міри, як і нас. Сьогодні українське суспільство очікує повороту влади Речіпосполитої, бо добре знає, що тільки Польща може запевнити українському народови розвій культури і матеріяльну будучність. Декотрі українські політики добре здають собі справу з того, що суспільність нерадо приймає протипольські виступи і вже нераз заявляли, що єдиний ратунок для українського народу — це зближення до Польщі. Однак українські політики не витягають з теоретичних заяв ніяких консеквенцій.

Ми знаєм крутарства і глупоту декотрих таких політиків. Наприклад, у вересні цього року Орґанізація Українських Націоналістів (ОУН) була видала відозву в якій доказувала, що поляки співпрацюють з німцями, щоб знищити український нарід. Такий фальш не є дорогою до налагодження відносин між нашими народами, яких хоче громадянство. Тому стверджуємо, що як українські політики зрозуміли, що тільки Польща може запевнити їм безпеку, то мусять витягнути з того певні консеквенції. Ми є готові забути минуле і простягаємо руку до згоди, але глупоти і крутарств деяких українських політиків — не можемо знести.

Польські кола в Лондоні є також тої думки, що з українцями треба дійти до порозуміння, але офіційно здається, ще ніде цього не заявили.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

88)

В хаті посаджео Германа на ослоні, а побратими й ще деякі старші робітники позасідали коло стола, на тапчані і на припічку. Стасюра, найстарший віком, засів у старшім кінці стола, а Сень Басараб, як звичайно, сидів на порозі підо дверми.

— Скажіть же, пане Ґольдкремер, усій громаді, за чим ви прийшли, — сказав поважно Стасюра.

— Ну, чого я прийшов? — повторив Герман, встав з ослона і глянув по робітниках. — Мене прислали підприємці, що ви гадаєте. Чому не хочете ані самі робити, ані іншим не даєте?

— Не можна при такій платні, пане Ґольдкремер, — відказав Стасюра. — Замало нам платите. Люди з голоду мруть.

— Платимо, що можемо! — відповів Герман. — Як маємо вам більше платити, коли не можна більше? Кепські ґешефти, відки взяти гроші? Ми самі швидко скапцаніємо, з торбами підемо.

— Ну, вже того ви нам не говоріть! А, зрештою, пане Ґольдкремер, скажіть самі по щироcти, що нас те може обходити, що у вас кепські ґешефти, як кажете? Чи для того, що ви за сотнар воску берете не пятьдесять, а тільки сорок девять ринських, то я маю мерти з голоду? Як вам кінці докупи не сходяться при тім ґешефті, то ви собі його покиньте, може, на ваше місце прийде інший, такий, котрому кінці зійдуться докупи. А ні, то це буде значити, що цілий той ґешефт у нас зовсім не виплачується і його треба покинути, а взятися до іншого. Але це вже ваша річ! Робітника це ніщо не обходить. Ви йому кажіть і лід орати, воля ваша, а тільки платіть йому так, щоб він міг жити по людськи!

— Добре ви те кажете, і мудро ви те кажете, — відповів Герман, — ну, і нехай буде по вашому. Не будемо про те говорти. Підприємці й самі видять, що так далі бути не може, що треба кожному якось жити, підприємці також люди! Скажіть, чого ви собі жадаєте, щобисьте стали знов на роботу.

— Ми також люди, пане Ґольдкремер, — відказав Стасюра, — а не ніякі розбійники, як вам, може, здається. Ми не для того робимо бунтацію, щоби вас обдерти абощо, але для того, що нам так уже прикро прийшлося, що годі було видержати далі. Тому то й жадання наші невеликі. Отже, уважайте, пане Ґольдкремер, чого ми хочемо. Поперше, щоби робітникам платня була вища, а то: тим, що в яму лізуть, — по дваадцять шісток, тим, що на верха, — по ринському, а дітям — по вісім шісток.

— Ну, — сказав Герман, — на це можна бе згодитися. Що далі?

— Подруге, щоби касієрного від робітників ніхто ніякого не брав.

— І це невелика річ, касієрам закажеться, та й не будуть брати.

— Потретє, щоби в разі, як якому робітникові при роботі лучиться нещастя: смерть, каліцтво чи що, то щоби власник обовязаний був платити за шпиталь і ліки, а також рятувати осиротілу родину нещасливого хоч через пів року.

— Гм, і це ще може би далося деяк зробити. Ну, і кінець?

— Та ніби кінець, а ніби не кінець, — сказав Стасюра, — властиво ще саме найголовніше лишилося: щоби ми мали від вас поруку, що як раз зробимо згоду, то ви на другий день не зломите її.

— Поруку? — повторив здивований Герман. — А якуж вам маємо поруку дати?

— І це також не така страшна річ, як на око видається. Ми хочемо заложити собі касу, з котрої був би для нас порятунок у всякій потребі. Отже, ми жадаємо, щоби тепер, заки маємо стати на роботу, кожний власник від кожної кошари вплатив до тої каси десять риських, а опісля щоби обовязався так само від кожної кошари давати тижнево по ринському. Та й на тім кінець.

Герман стояв, витріщивши очи, і не бачив нічого. Це останнє жадання заїхало йому, мов довбнею в тімя. Досі чуючи скромні і дрібні робітницькі жадання, він в душі починав уже сміятися з робітників, що задля такої марниці зачинали аж цілу бунтацію. Але тепер почало йому прояснюватися. Він відразу побачив, до чого воно йде з тим жаданням.

— Але щож вам це за порука? — допитував він, чинячися, що не розуміє цілої ваги робітницького жадання.

— Це вже наша річ, — відповів Стасюра. — Зрештою, як самі бачите, порука не велика, але щож діяти, така вже наша бідна доля, що й поруки ліпшої мати не можемо.

„Ще й кпить бестія" — думав собі Герман і сам не знав, що діяти з тим жаданням: чи торгуватися, чи просто відтяти. Але одне і друге видавалось йому однаково небезпечним. Швидко він надумався.

— Ні, не можна цього — сказав він рішуче, — такого жадання й не ставляйте, бо не дістанете! Вигадайте яку іншу для себе поруку!

— Якуж вигадувати? Досить нам цеї одної. Коли ви гадаєте, що цього не можна, то пригадайте ви що іншого, але такого, щоби нам направду ручило.

— Я би гадав, що вам повинно вистачити наше чесне слово.

— Еге-ге, чесне слово! Знаємо ми такі чесні слова! Ні, вже чесне слово іншим разом, а тепер зробіть так, як ми жадаємо. Чесне слово хіба в додатку, так буде найліпше.

(Дальше буде).

Проф. Микола Чубатий.

СВЯТИЙ АНДРІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

Святий Апостол Андрій належить до найбільше популярних святих серед українського народу тай популярність того святого найдавніша. Прихильність серед українських християнських мас добув собі пізніше теж Св. Микола, в деяких околицях української землі також Св. Юрій (на Гуцульщині), Св. Михайло на Київщині, але тільки популярність Св. Андрія сягає у самі початки українського історичного життя, мало не у передісторичні часи.

Нестор Літописець став першим творцем популярности Св. Андрія.

Майже таки на першій сторінці нашої найдавнішої літописи, так званої Повісти Временних Літ, печерський монах Нестор Літописець вміщає свою леґенду про Св. Андрія. Оповідає він, що Св. Андрій старший брат Св. Петра та перший зпоміж апостолів візваних Христом до апостольської праці, тому й Первозванним званий, він свою апостольську працю по українських побережах Чорного моря. З волі Божої — „по преключенію Божію" — пише Нестор, Св. Андрій вибрався апостолувати горі рікою Дніпром. По кількох днях прибув на місце, де нині Київ. Ввставши рано, він побачив, як ясне сонце освітило київські високі береги, тоді він поблагословив це місце під майбутню українську столицю, виповідаючи пророчі слова: На цім місці возсіяе благодать Божа, тут повстане великий город і многі церкви в нім будуть здвигнені. Після того рушав він в дальшу дорогу горі рікою.

Горі рікою Дніпром вів дійсно важний торговий водний шлях, пізніше званий „путь з варягів до греків", себто зі Скандинавії до Контантинополя. В північній частині того шляху треба було волоком перетягати судна, щоб дістатися на менші ріки, що вели дальше до озера ільменського та до ріки Неви, що входять в Балтійське море .

Тим то шляхом мав вандрувати на північ Св. Андрій і вже на території нинішнього московського народу біля Новгорода В. стрінувся з предками нинішних москалів. Дуже здивували його їх звичаї купатися в горячій бані в парі та оббивати себе віхтем, зробленим з галузок дубового листя. Звідси дістався Св. Андрій на Балтійське або Варяжське море та дальше поїхав до Риму, каже літописець.

Святоандрійське оповідання Нестора та історична правда.

Своє оповідання про Св. Андрія Нестор Літописець списав десь при кінці 11-го століття, натомісць Св. Андрій жив та працював в першім століттю. Віддаль часу понад тисячу літ. Річ природна, що Нестор Літописець не міг мати ніяких місцевих переказів про побут Св. Андрія над середущим Дніпром, немає також ніяких вісток у чужих грецьких джерелах про цю апостольську працю Св. Андрія в околицях нинішного Київа. Нині відомо, що Нестор знав грецьку мову та з грецько-византійських джерел обильно користав при писанні найдавнішої історії держави українського народу.

Перед істориками - дослідниками стала проблєма: звідки міг Нестор взяти таку леґенду про побут Св. Андрія аж в самім серці української землі, над середущим Дніпром? Нема сумніву, що таку леґенду видумав сам Нестор, але видумав річ історично цілком можливу. Він вложив в ту леґенду правдиве оповідання про подорож водним дніпрово-балтійським шляхом, про звичаї москвичів брати парну купіль та масувати скіру дубовими віхотями; звичай, що остав по нинішний день на Московщині. Одні тільки ґеоґрафічні відомости Нестора не домагали, зрештою як в усіх тодішних вчених людей теж поза Україною. Поняття просторів було тоді дуже неусталене. Святий Андрій іде до Риму, але іде не далекою колишньою дорогою через Босфор та Еґейське море, тільки дальшою, може десять разів довшою, через моря північної Европи.

Найважніще питання для українського читача: чи міг Святий Андрій дійсно бути аж на київських горах? Така можливість є, й то навіть без великого натягання. Українські береги Чорного моря це була країна в апостольських часах добре відома. Над цілом полудневим берегом України були порозкидувані грецькі торговельні міста від устя Дністра аж до берегів нинішньої Кубаньщини. Були це міста високо цивілізовані. Нинішні українські археольоґи повідкопували ретшки великих міст з пишними будівлями, театрами та зі святинями грецьких божків. Словом була це країна, що стояла у найближчім звязку з усім тоді цивілізованим світом.

Старохристіянські твори, що описують працю кожного із апостолів дійсно говорять, що Св. Андрій апостолував над берегами Чорного моря. Чи міг бути аж в Україні, в околицях нинішного Києва? Грецькі старохристіянські джерела нічого про таку виправу Св. Андрія на північ не згадують, але вона була цілком можлива. Грецькі кольоністи на північних берегах Чорного моря вели живу торгівлю з населенням на північ від Чорного моря, себто з предками українського народу. Нинішна наука є тої думки, що предки українців там жили вже дві тисячі літ до Христа.

Грецькі купці у торгових справах запускалися глибоко на північ, напевно доходили вони і в околиці нинішнього Києва. Немає тому ніякої противорічности, чи якоїнебудь неможливости, щоб з одною із таких купецьких виправ на північ не міг вибратися Св. Андрій. Немає теж ніякої неможливости, що він дійсно міг дістатися аж в околиці нинішного Києва та вже тоді старатися ширити віру свого Божого Вчителя поміж населенням Подніпровя. Тим самим міг він у своїй пророчій візії благословити ці гори під майбутню українську столицю, бо це дійсно одна із найкращих околиць Східної Европи.

Річ природна, що доказів, що все це було, немає абсолютно ніяких, і їх мабуть немав і сам Нестор Літописець, але розбираючи справу, така річ можлива. Як таку, що була в границях можливости, списав Нестор, перший історик України.

Що склонило Нестора видумати оповідання про Св. Андрія?

Всеж таки остає питання, що склонило Нестора видумати таке оповідання про апостолування Св. Андрія в Україні на тисячу літ перед Нестором, понад 900 літ перед появою христіянства в Україні та 800 літ перед повстанням української держави? Хто уважно прочитує цілу літопись Нестора, той відразу помітить чому Нестор видумав таке оповідання. Крізь цілу літопись Нестора тягнеться червоною ниткою одна дуже симпатична риска у того духового та монаха. Він є горячим патріотом своєї землі і то в найкращому розумінню. Він бажав би всіх своїх земляків потягнути за собою та виробити у них національну гордість, що вони громадяни такої славної країни, якою була стара наша держава Русь-Україна.

Йому, як й багато іншим тогочасним українцям духовним, зокрема не подобалося це, що в справи України, в справи її церкви руками та ногами влазять духовні греки византійці. Їх боліло, що ці пришелці стараються на українській землі виступати як вчителі нижче культурного народу. Російський історик церкви Голубинський стверджує, що на тодішній Україні не любили тих греків пришелців, що приходили з Константинополя. Тому описуючи найдавнішу історію свого українського народу він хотів їм сказати, що не мають чого ці греки з Византії дерти носа. Не вони є наші апостоли, не вони перші принесли тут христіянство. Христіянство в Україні найдавнішого походження. Зовсім не пізнішого, а може ще й вчаснішого воно положення ніж у Византії, бо христіянство, отже першу христіянську цивілізацію в Україну приніс сам Христовий апостол, Святий Андрій Первозванний.

Оповідання старохристіянської літератури про працю Св. Андрія над берегами Чорного моря давали йому річеву та льоґічну підставу зложити оповідання, яке не булоб надто неможливим, але навпаки цілком правдоподібним. Ось так повстала святоандріївська леґенда в нашій найстаршій літописи, а з нею теж початки тої популярности, що нею втішається Св. Андрій серед українського народу.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В СПРАВІ „РУСАЛКИ".

Видану великим накладом праці й гроша „Русалку" — пропамятну книгу з нагоди 100-літніх роковин смерти Маркіяна Шашкевича — розіслали О. О. Василіяни з Ню Йорку на адреси тисячей українських громадян по цілій Америці. Між тими, що їх одержали, є і підписана. Прочитавши книжку, я подумала, що хто її одержав, той певно оцінить „Русалку" як гідну згадку про память Пробудження Галицької Землі. Та заразом пішла я до видавців з своєю скримною жертвою. Видавець тої пропамятної книги, о. М. Марків Ч. С. В. В., показав мені при цій нагоді десятки зворушливих листів подяки і признання, які постійно одержує від різних людей. Прийшов лист навіть від одної — сліпої дівчини. А один старушок написав, що скаже собі покласти „Русалку" в свою домовину... замісць грудки рідної землі.

Та я теж довідалась, що ще є тисячі таких. що навіть не подякували за книжку, ні не відповіли на залучений з книжкою лист, хоч є на те навіть коверта зі зворотною адресою залучена. Думаю, що так не добре робити, бо книжку розіслало в добрій вірі.

Хто приняв її, — повинен за неї по своїй совісти винагородити видаток книжки, а хто її не бажає, повинен книжку відослати, бо є тисячі людей, для яких не стало „Русалки", та які на неї чекають. Так я думаю і ті свої щирі думки подаю до ґазети, а може вони придадуться, бо обстоюють добре й культурне діло.

А. Ч., Ню Йорк, Н. Й.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

З Офісу Воєнних Інформацій

ЩО НІМЦІ ВТРАТИЛИ НА УКРАЇНІ?

ВАШИНГТОН. — Прогнавши німецьку армію з Дніпропетровського району і систематично відкидаючи її на захід, Червона Армія розбила Гітлерові сни про агрикультурну кольонію на Україні. Ще більшим ударом для німців було те, що їх прогнали з промислових районів, таких як Донецький басейн і перекреслили їхні пляни відносно експльоатації земельних багатств в Кривім Розі і випорожнювання Нікопольських шахтів:

Німці плянували розбудовувати свою економію розбишацтвом, але їхні заміри скінчилися нічим. Одна із шведських економічних ґазет, „Індустрія" так пише про німецькі втрати в Україні:

„То правда, що німці мусіли віддати Донецький басейн й опустити важні хліборобські землі на схід від Дніпра, але все це менше важне для німецької воєнної індустрії ніж втрата чорнозему Західної України, Криворізьких копалень залізної руди в Дніпровім закруті і манґанових копалень в Нікополі.

„На лінії Дніпра німці обороняли великий вклад праці й капіталу, який вони вложили на протязі двох літ з цілею експльоатувати українські земельні багатства для своєї воєнної індустрії та добувати для своєї армії харчі. Економічна експльоатація українських багатств почалася більше менше рік тому назад. Від того часу Україна зачала відгравати важну ролю в постачанні німецькій армії потрібних їй річей. Німці гадали, що з початком цеї осени вони вже зможуть експльоатувати Україну для домашного вжитку.

„Німці не могли користати з земельних багатств в Донецькім басейні, бо копальні й заводи були знищені. Тому власне вони звернули всю свою енерґію на відбудову промислу в Дніпровім закруті, якого осередком є Дніпропетровск.

„Ключем промисловости в тій части України є Запорізька електрівня. Вона достачала електричної сили до Кривого Рога і копальням в Нікополі, але, відступаючи в 1941 році, советські війська її знищили. Німці в части греблю відреставрували і, як оповідав кореспондент, що бачив її в липні 1943 року, наповнили водою. Але з семи турбін працює тільки дві. Продукція електричної сили почалась в січні 1943 року. Це дало націстам спромогу почати працю в копальнях манґану в Нікополі й отворити копальні залізної руди в Кривім Розі.

„Зогляду на те, що в Німеччині бракувало манґану, німці горячково взялися до праці і в початку 1943 року добули 165,000 тон. Втрата манґанових копалень в Нікополі завдала Німеччині дуже тяжкий удар.

„Криворізьких копалень залізної руди, німці також не могли використовувати. Правда, дещо добували, але мусіли відсилати до сталеварень в Райху. Місцеві сталеварні відкрито, але в них перетоплювали тільки старе, на місці пограбоване залізо".

Не зважаючи на те, що націсти робили всі можливі заходи, аби використати пограбовані земельні багатства України для своєї воєнної індустрії, їм тільки частинно вдалося це зробити перед тим, як їх відти вигнали.

Що так воно було, може послужити факт, що коли в місцевих сталеварнях пересічно працювало більш 30,000 робітників, то через знищення, яке вчинила советська армія, німці могли поставити до праці тільки 3,000 робітників й оперувати всього на пять відсотках сталеварного місця.

Відступаючи, німці, щоби як не сокиру, то бодай топорище зберегти, зганяли цивільних людей і вивозили до Німеччини на каторжну працю., Таким чином вони випорожнили цілі міста і села. Хвалючись таким досягненням, націстське радіо Трансоцеан недавно сповіщало: „Мілітарний плян евакуації цілих районів вже був готовий тоді, коли цивільне населення навіть не думало, що німці можуть відступати".

Зігнавшому в табори цивільному населенню армія дала приказ вибиратись в дороґу і робити найменше 25 миль денно в напрямі Німеччини. Цивільне населення супроводжали відділи німецької армії. Шведська ґазета „Свенска Даґблядет" недавно писала, що силою вигнані з України люди вже дійшли до Пскова, та що їх приміщено в опущених місцевим населенням — знищених хатах.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

КЛІВЛЕНД, О.

Відділ С. У. А. на добрі цілі.

Заходом 14. відділу Союзу Українок Америки влаштовано 27. листопада забаву-пущення, що вдалась дуже добре, бо прибуло багато гостей, своїх і чужих. Здавалось, що життя у відділі приспало, а коли 16. жовтня рішено на зборах відбути забаву, то ніхто не надіявся, що коли не буде збірок і поплатиться всі видатки, а проте ще буде чистого приходу $124.06. Гроші ці розділено ось так: $25 У. Н. Дім в східній части міста, де є осідок відділу, $25 на шпиталь інвалідів в Клівленді, що є майже на окінченню, $10 на амбулянс А. Ч. Хреста, $10 на Вищу Школу в Стемфорд, а $5 на церкву св. Ап. Петра і Павла. Решта лишилась в касі відділу. Занялись забавою і вечерою пані: Марія Кравчук, Марія Кравчишин і Марія Чорній, яким належиться щира подяка, а зокрема ще тій останній як предсідниці за її щирі слова.

Марія Білецька.

КЛІВЛЕНД, О.

В справі 50-ліття У. Н. Союзу.

Дня 31. жовтня радний У. Н. Союзу, п. Шмаґала, скликав урядників і представників У. Н. Союзу: — 336, 358, 102, 364, 112, 260, 251, 291 — в справі нарад над відсвяткованням 50-літнього Ювилею У. Н. Союзу. Свято має відбутися дня 30. квітня 1944 року в салі У. Н. Дому. Збори отворив п. Шмаґала та вияснив, в чім діло. По обговоренню справи вибрано Екзекутивний Комітет, що має занятись переведенням Ювилею. До Комітету ввійшли: Задерецький, предсідник, п. Гірняк і пані Ґабрівська, заступники, пані Палівода і п. Кисіль — секретарі, п. Ольховий — касієр, а контрольори громадяни: Клим, Керик, Кокоць. З своєї щадничої каси ухвалено $25 в дарунку на привіт Ювилею Батька-Союза. Ще одні наради відбулись дня 3. грудня, на яких п. Шмаґала обговорював разом з урядниками, як повести Ювилейну Кампанію в справі приєднування нових членів до Союза.

М. С.

КОНҐРЕСМЕН СЕЛЛЕР ЗАКИДАЄ ПОЛЯКАМ АНТИСЕМІТИЗМ.

ВАШИНГТОН, (ОНА). — Конґресмен Селлер написав листа до Кравлея, голови Закордонної Економічної Адміністрації, в якім звертає його увагу, що в кольонії польських воєнних біженців в Мексико проявляється антисемітизм. „Автентичний звіт говорить", пише конґресмен Селлер, „що двадцять сім жидів в тій кольонії, були нечесно нападені і їх там висміували й атакували".

Конґресмен Селлер каже, що тому, що Америка помагає ту польську кольонію в Санта Роза в Мексико удержувати, то Кравлей, як теперішний голова Закордонної Економічної Адміністрації, має право перевести інвестиґацію і переконатися, що там властиво робиться.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЗАПРОШЕННЯ

до передплати „Свободи" на 1944.

Наш нарід в Америці зжився з „Свободою", а „Свобода" з ним. Цеж уже 51 років разом співпрацюють, підносячи наше громадянство культурно, економічно, орґанізаційно та політично щораз вище вгору. Загальне добро та оборона української збірноти в Америці перед наступом ворожих сил, перед клеветами і нападами, були завжди одним з головних завдань „Свободи", як теж обслуга громадянства потрібними йому інформаціями, радами і вказівками.

Шукаючи більше передплатників, пригадуємо Громадянству, що:

Свобода є найстаршою трибуною вільної й незалежної української думки, опертої на засадах та ідеалах вільної Америки;

Свобода це єдиний свобідний український щоденник поза межами України;

Свобода, попри американські та світові новинки, подає найбільш вичерпуючі вісти про долю й недолю українського народу;

Свобода, як орган Українського Народного Союзу дає точні інформації, як користати з добродійств цієї найстаршої організації, а при помочи спеціяльного видання в англійській мові, а це **UKRAINIAN WEEKLY**, виховує нашу молодь на добрих громадян Америки, зберігаючи теж серед молоді традицію української культури і призвичаюючи її цінити осяги її батьків в Америці;

Свобода є *найбільш поширена* українська ґазета в Новому Світі, а тому і формує світогляд всієї громади в її діяльности для добра Нової та Старої Батьківщини;

Свобода є найдешевшим українським часописом і її передплата така:

В Злучених Державах:		В Джерзі Сіті і Канаді:	
На рік	$7.00	На рік	$10.00
на пів року	$3.75	На пів року	$ 5.25
На три місяці	$2.00	На три місяці	$ 2.75

З огляду, що Новий 1944. рік буде сподівано рішальним в історії всього людства, а зокрема завважить на будучности Америки та на долі українського народу, поширення Свободи між усіми громадянами українського походження являється життєвою справою всієї збірної Української Громади.

Тому відновіть передплату і придбайте „Свободі" нових передплатників.

Листи, чеки й моні ордери виписувати на імя **SVOBODA** і висилати на адресу:

"S V O B O D A"

81-83 Grand Street, (P. O. Box 346) Jersey City 3, N. J.

При цій нагоді пригадуємо Громадянству, щоведеться збірка „Ювилейний Дар Свободі" — в доказ доцінювання громадянством видавання ось цього українського щоденника.

РЕЗЕРВА ВІЙСЬКОВОЇ ПОВІТРЯНОЇ СИЛИ.

Кожний військовий середній бомбовоз мусить мати пільота, товариша-пільота і навіґатора-стрільця. Чотиро-машиновий має більше людей. До такого треба пільота, товариша-пільота, стрільця і навіґатора. А крім того є ще й інші люди. З цього ясно, що до кожного випущеного з фабрики бомбовоза треба найменше трьох, а звичайно чотирьох тренованих летунів. Іншими словами кажучи, для великого числа сильних бомбовозів, які виходять з фабрик — потрібні тисячі пільотів, повітряних стрільців (бомбардірс), і навіґаторів. А треба знати, що всі вони мусять бути молоді.

Сьогодні військова повітряна сила дає молодим людям нагоду стати резервістом. Як сімнадцятьлітній хлопець перейде успішно іспит екзамінаційної ради авіяційних кадетів, то його запишуть повноправним членом Army Air Corps Enlisted Reserve. Як йому переступить на вісімнацятий рік — не скорше — то його покличуть на вправи і це буде першим кроком здобуття срібних крил.

Як до цього дійде, то молодий кадет вже буде кваліфікованим летуном. Кошта цеї науки обчислюють на двадцять і пять тисяч долярів. Наука відбувається під наглядом досвідчених летунів, що мають до розпорядимости найкращі американські літаки. В таких умовах молодий кадет навчиться літати і стане членом великої воюючої формації. Він здобуде знання, яке дасть йому нагоду дістати працю при повітряній комунікації по війні.

Якщо молоді люди або їх родичі цим цікавляться, то можуть **написати або зайти** до найближчої екзамінаційної ради авіяційних кадетів (Евіейшен Кадет Екзаминінг Борд), або до військового рекрутаційного офісу і зажадати інформацій. Там дістануть друковану літературу і пораду як записатися до Air Corps Enlisted Reserve. — (Офіс Воєнних Інформацій).

НІМЦІ ВИВОЗЯТЬ З ПОЛЬЩІ КНИЖКИ.

БЕРН, Швайцарія, (ОНА). — З Будапешту надійшла вістка, що німці зачинають вивозити з Польщі книжки. Давніше вони багато польських книжок спалили, а тепер решту пакують і вивозять до Німеччини. Як німці заняли Польщу, то кілька тижнів пізніше в Кракові, Варшаві і Львові явилося велике число німецьких бібліофілів, що шукали в бібліотеках за вартісними книжками. Багато вони вже тоді вивезли, а потому Ґестапо почало палити книжки жидівських авторів, соціялістів і радикалів. Все, що мало якунебудь наукову вартість — Ґестапо спалило. Наприклад, спалило важні історичні твори польських авторів і знищило книжки написані про Польщу чужинцями. Деякі цінні книжки німецькі знавці були перевезли до Кракова і зложили в Ягайлонській бібліотеці, але тепер їх забирають до Німеччини.

Польські біженці на Мадярщині говорять, що відколи серед німецьких військових в Польщі пішла поголоска, що вони будуть опускати завойовану ними країну, то вони і поліція грабують скільки вдасться. Прості вояки і поліція вдоволяються простими річами, а науковці грабують польські бібліотеки.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ФРЕНКФОРД, ПА.

В допомогу „Свободі".

На місячних зборах тов. ім. Дм. Вітовського, від. 268, котрі відбулись 13. листопаду 1943 р., був присутний головний радний Стефан Слободян. Містопредсідник Т. Радинський попросив п. Слободяна, щоб сказав дещо про „Свободу". Тоді голов. радний Слободян сказав пару гарячих слів про початок „Свободи" аж до сьогодні:

„Свобода", як найстарша українська часопис в Америці, це мати, бо з неї повстали всі українські ґазети. „Свобода" породила діти, внуки, а вже є й правнуки. Правдою є, що досі всіх українських ґазет вже було понад дві десятки, і вже декотрі повмирали, а натомісць другі родяться. Так як люди: одні родяться, а другі умирають.

„А старенька мати „Свобода" за свого 50-літнього життя, вже перенесла багато доброго і злого; а скільки перетерпіла від чужих, і від своїх — і ще мусить терпіти! То так тепер світ платить: мати вигодує дітей, дочекається внуків, а на старість, кілько то буває, що аж перед суд іде, щоб їй дали на склянку молока.

„Так само і наша „Свобода": прийшли тяжкі часи, всьо подорожіло, поправді подвоїлося, видатки зросли, а приходи тісамі — приходить круте життя.

„А ми будьмо добрими дітьми, не треба аж через суд іти, і не треба дуже натягатися, бо наша пословиця приказує, що „громада по нитці, а бідному сорочка". І ми так зробімо: кожний читач „Свободи" на той 50-літній ювилей по „латці", а наша старенька „Свобода" буде жити других 50 літ, і я даю на ту ціль від себе".

За ним пішли й інші та зложили $30.

Петро Омелян, секр.

В АРҐЕНТИНІ ЗАБОРОНЯЮТЬ ВЖИВАТИ ЧУЖОЇ МОВИ.

МОНТЕВІДЕО, Уруґвай, (ОНА). — Повернувший з Арґентини купець оповідає, що в деяких околицях Арґентини місцеві державні урядовці стараються перегітлерити Гітлера і забороняють іміґрантам вживати рідної мови. У великих містах, поки що, цього ще не роблять, бо там є велике число чужинецького населення; але по менших місточках, особливо далеких від столиці, то урядовці фашистівського настроєння напастують старих іміґрантів і примушують їх вживати еспанської мови. Кажуть, що роблять це тому, бо як людина розмовляє чужою мовою, то вона може ширити в Арґентині „чужу ідеольоґію".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРУКЛИН (Савт), Н. Й. — **Річні збори** Бр. св. О. Николая, від. 293, відбудуться в суботу, 18. грудня, в год. 8. ввечір, в салі церкви св. О. Николая при 19. вул. між 5 і 6 евеню. Порядок: Звіт з праці за минулий рік; вибір нового уряду; намічення праці на будучий рік. — І. Ластовецький, голова; М. Демидчук, секр.; А. Томашевський, кас.

БРОНКС, Н. Й. — Тов. Любов, від. 298, повідомляє всіх своїх членів, що **річні збори** відбудуться в понеділок, 20. грудня, в 8. год. ввечір, під ч. 1745 Вашинґтон Еве. Всі члени обовязково повинні явитись на збори і вирівнати свої залеглости та взяти участь у виборі нового уряду. — За уряд: І. Пливак, предс.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. — Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 19. грудня, під ч. 100 Маркет Стр., точно в год. 11. рано. Просимо всіх членів хоч раз на рік прийти численніше на збори. Хто зацікавлений працею уряду за цей рік, той повинен прийти на збори і подбати про будучність нашого добра. Секр. М. Матияш просить членів принести адреси синів-членів, що служать в армії. — С. Вінярський, предс.; М. Матияш, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Сестр. Н. З. П. Діви Марії, від. 112, буде мати свої збори в неділю, 19. грудня зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Просимо всіх членкиць прийти на ці збори, бо будуть важні справи до вирішення; це є останні збори цего року. Пригадуємо довгуючим членицям вирівнати свої довги. — За уряд: Марія Ліска, предс.; Катерина Ґабрівська, фін. секр.; аПраня Ризун, кас.; Домінійка Романович, рек. секр.

ДЕЛАНО, ПА. — Тов. Запорозька Січ, від. 305, **повідомляє членів,** що **річні збори** відбудуться в неділю, 19. грудня, точно в 11. год. перед полуднем. Кожний член повинен явитися на ці збори, а хто не прийде без важної причини, буде караний згідно з ухвалою. Буде звіт контр. комісії і вибір урядників на 1944 рік. Є дві важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають заплатити свій довг. — Л. Гайдамака, предс.; М. Тихоневич, кас.; М. Гентош, секр.

СЛИКВІЛ, ПА. — Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 126, повідомляє всіх своїх членів і членкиць, місцевих і позамісцевих, що **річні збори** відбудуться в неділю, 19. грудня, в годині 2. пополудні, в церковній гали. На порядку деннім буд справоздання урядників з цілорічного діловодства і вибір уряду на наступний рік та інші біжучі справи. Просимо членів приєднувати нових членів і вписувати свої діти до У. Н. Союзу. — За уряд: І. Павлечко, предс.; Г. Дидів, секр.-кас.

ВІЛКС-БЕРРІ, ПА. — **Річні збори** Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 19. грудня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Просимо всіх членів прийти на збори, бо буде справоздання уряду з цілого року та інші важні справи до полагодження. — Г. Герман, предс.; В. Валіґун, кас.; П. Герман, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 19. грудня, в годині 3. пополудні точно, в гали парохіяльній. Всі члени обовязково мають явитися на збори, бо є важні справи до вирішення, як читання статуту братства і вибір нових урядників на 1944 рік. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свої довги в цім місяці, бо інакше будуть суспендовані. Не явившийся на цих зборах член підлягає карі згідно з ухвалою. — М. Яцула, предс.; П. Паснак, кас.; А. Іванів, секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в неділю, 19. грудня, в годині 2. пополудні, в звичайнім місци. Маємо деякі справи до полагодження, тому уряд просить членів прийти на збори і вирівнати свої належитости за цей рік. — За уряд. Ю. Заґвоцький, предс.; Д. Мушастий, кас.; А. Данилюк, секр.

ВЕСТ ІСТОН, ПА. — Тов. ім. Б. Хмельницького, від. 137, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 19. грудня, в годині 1. пополудні, в гали парохіяльній. На річні збори кожний член повинен прийти та висухати річних звітів своїх урядників і контролі та вибрати новий уряд на 1944 рік. Пов. члени, ви декотрі вже отримали відозву, а котрі ще не отримали, то отримають на зборах, від гол. екз. комітет У. Н. Союзу в справі 50-літного ювилею. — За уряд: Ф. Сагатий, предс.; М. Цідгайний, кас.; М. Колодруб, секр.

АРНОЛД, ПА. — Уряд Бр. св. Арх. Михаїла, від. 296, повідомляє всіх місцевих і позамісцевих членів, що **річні збори** відбудуться в суботу, 18. грудня, точно в годині 7. ввечір. З причини, що урядники мусять робити в неділю, збори відбудуться в суботу, в У. Н. Домі. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження і буде вибір уряду на 1944 рік. — І. Балабан, предс.; М. Земледун, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Бр. св. В. Великого, від. 214, повідомляє, що місячні і **річні збори** відбудуться разом в неділю, 19. грудня, в 3. год. пополудні, в домі Олекси Сави, 2870 So. Qwinn St. Буде рішена справа братського статуту без огляду на число членів. Всі члени повинні прийти на ці збори. — Уряд: О. Сава, предс.; І. Дорош, кас.; П. Червоняк, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 206, відбудуться в неділю, 19. грудня, в парохіяльній салі, 74 Геррис Еве., в годині 1. пополудні точно. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо будуть важні справи до обговорення і полагодження. На цих зборах відбудеться вибір нового уряду на 1944 рік. — О. Косюк, предс.; М. Копернюк, кас.; І. Кокольський, секр.

ЕЛМАЙРА, Н. Й. — **Річні збори** Тов. ім. Івана Франка, від. 271, відбудуться в неділю, 19. грудня, в 2. годині пополудні, в У. Н. Домі на Лякавана Еве. Просимо членів прийти, бо є важні справи до вирішення і буде вибір уряду на 1944 рік. Також просимо тих членів, котрі ніколи не показуються на збори, щоби хоч раз на рік на річні збори прийшли. Незабувайте приєднувати нових членів до Союзу, бо треба звеличати золотий ювилей У. Н. Союзу. — За уряд: Г. Левуш, предс.; П. Гричаник, кас.; В. Шабатура, секр.

ДІСТАВ СВОГО СНАЙПЕРА. — На передньому пляні японський снайпер, що стріляв з укриття на американських вояків, поки один американський вояк його не „дістав".

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 30. жовтня 1943. року помер в Ірі, Па.,

ВАСИЛЬ ГЛИНСЬКИЙ,

член Укр. Бр. св. Петра й Павла, від. 40 У. Н. Союзу.

Покійний походив зі села Чернохів, повіт Тернопіль. Мав 50 років. Оставив жену Марію і 4 дітей: 2 сини, котрі є при війську, Олекса є другим лютенантом, а Петро сержантом; Юлію і Настю, що є членами У. Н. Союзу. — В. Й. П.! В. Вітковський, секр.

Дня 9. грудня 1943. р. помер у Сентралія, Па.,

ІВАН ДЖУБЛЯ,

член 90. відділу У. Н. Союзу.

Покійний походив із села Вижлова, повіт Сколе. Оставив у смутку жену Юлію і 3 сини і 2 доньки, а один син згинув у Перл Гарбор. Похорон відбувся в неділю, 13. грудня. — В. Й. П.!

І. Лупацій, секр.

Дня 3. грудня 1943. р. помер

ПЕТРО МІЛЬЧАНОВСЬКИЙ,

член Тов. Запорозька Січ, від. 21 У. Н. Союзу в Бінґгемтон, Н. Й.

Покійний походив із села Улюча, повіт Березів, Галичина. Полишив у смутку жену і доньки.

Похорон відбувся 6. грудня при участи родини, членів від 21 У. Н. Союзу і знайомих з української правосл. церкви в Джансон Ситі, Н. Й., на український цвинтар.

В. Й. П.! Т. Смик, секр.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 888. Люди зброї.

Глибоко в джунґлях, Тарзан переніс дикарів на землю. „Тут ми побудуємо нове село", сказав їм.

Потім закликав до вояків: „Ви неоцінені вояки. Ви будете воювати проти ворога".

Ці вояки були справді відважні. Але як могли вони ставити опір людям з рушницями? „Як маєте волю воювати, ви маєте найкращу зброю", заявив Тарзан.

Потім він приготовив кампанію простих джунґлевих дикарів проти модерних вояків.